

Detecting and Prioritizing Spatial Physical Indicators Contributing to Security in Urban Places: Case Study of Kooy_e Golestan, The City of Sabzevar

Meysam Karimi ^a , Bahram Siavashpor ^b , Ali Asghar Abroon ^c

- a. Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urbanism, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran
Email: meysam_karimi8294@yahoo.com
- b. Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urbanism, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran
Email: bsiavashpor@hsu.ac.ir
- c. Department of Urbanism, Faculty of Architecture and Urbanism, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran
Email: a.abroon@hsu.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Received:
19 January 2025
Received in revised form:
25 January 2025
Accepted:
31 January 2025
pp.17-30

Keywords:
Safety,
Physical-Spatial Dimensions
of Safety,
Crime Prevention Through
Environmental Design,
Prioritizing of Safety Indices,
Golestan Neighborhood.

ABSTRACT

Safety as a basic human need has a considerable effect on citizens' life quality and urban spaces livability. Golestan neighborhood, as a minority group settlement located in central historical and old part of Sabzevar, have for several years been seeking ways to overcome their segregation. While according to studies securing a sense of safety is a main part of this endeavor, based on CPTED approach, due to its physical and functional deterioration, the mentioned neighborhood faces numerous challenges in terms of spatial-physical dimensions of unsafety. Therefore, through an analytical hierarchical process (AHP), this study aims to identify and prioritize the most important physical-spatial criteria and indices of the neighborhood causing its unsafety and undefendability. This can provide a proper basis for any effective policy-making and decision-taking in the future planning for the area. Hence, after an in-depth literature review on CPTED theory, and deriving physical-spatial criteria and indices of urban spaces affecting their safety, a field study with 30 experts familiar with Golestan has been conducted. In the field study, the criteria and indices of the research AHP model have been weighed by expert panel via pairwise comparison matrix. The results of the present study showed that 6 main criteria and 19 sub-criteria were recognized affecting the safety of Golestan neighborhood. Furthermore, among the given criteria, physical permeability, liveliness, and legibility of Golestan neighborhood are the three most important environmental design features which negatively affect its safety. Also, Street geometry, paths width, and urban block system are the most important indices among the tested indices.

Citation: Karimi, M., Siavashpor, B., & Abroon, A.S. (2025). Identification and Prioritization of Physical-Spatial Indices: Golestan Neighborhood Safety (Sabzevar). *Journal of Geography and Urban Research*, 1(1), 17-30.

 <https://doi.org/10.22130/gur.2025.720776>

© The Author(s)

Publisher: University of Maragheh.

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Among different problems of cities, safety has a particular place in increasing quality of life. In urbanism and urban design field, studies show that besides human factor, contextual environmental factors at the neighborhood level are involved in crime occurrence. Golestan neighborhood, as a minority group settlement located in central historical and old part of Sabzevar, have for several years been seeking ways to overcome their segregation. While according to studies securing a sense of safety is a main part of this endeavor, according to CPTED approach due to its physical and functional deterioration, the mentioned neighborhood faces numerous challenges in terms of spatial-physical dimensions of unsafety. Therefore, through an analytical hierarchical process (AHP), this study aims to identify and prioritize the most important physical-spatial criteria and indices of the neighborhood causing its unsafety and undefendability, . This can provide a proper basis for any effective policy-making and decision-making in the future planning for the area.

Methodology

Therefore, in this article, aiming to identify and prioritize the most important physical-spatial criteria and indices of the neighborhood- that have the most important role in creating undefendability and unsafety of the neighborhood- a field study via AHP model has been conducted. To this end, after conducting a literature review to identify the physical-spatial criteria and indices affecting the safety of urban areas, field study has been done. In this case, in order to weigh the criteria and indices of the study AhP model, the expert panel members composed of 30 people familiar with the study area have filled the questionnaire and carried out the comparisons via pairwise comparison matrix. As Golestan neighborhood due to its segregation, is suffering from many physical and functional deterioration, and according to the research AHP model, the main criteria for this study is composed of physical permeability, visual permeability, liveliness, legibility, environment maintenance quality,

territoriality, and geometry and shape of alleys, alleys size (width), blocks' massing, lighting, view corridors, sense of enclosure, public spaces, mixed land-uses, green spaces, social and functional attractors (nodes), passages and their clarity (lines), impermeable edges of lots, landmarks, physical and functional distinction of the neighborhood (district), vacant lots, dilapidation, maintenance, clear physical boundaries of houses , open spaces fencing. These criteria have been chosen for physical-spatial indices affecting its safety as well.

Results and discussion

According to pairwise comparison matrices constructed for both main criteria (W1) and sub-criteria (W2), the final weight of each criterion was calculated. Regarding the calculated inconsistency ratio of the pairwise comparison matrices, that are smaller than 0.1, the evaluations are consistent. The results of the calculation and the final priority of the final indicators can be seen in the table and figure below. Accordingly, the highest priority is the geometry of the passages, with a weight of 0.152. After that, the degree (width) of the passages, with a weight of 0.133, is in the second priority. The third priority is the block system, with a weight of 0.127. The fourth is collective spaces, with a weight of 0.100, and the fifth one is activity diversity, with a weight of 0.091. It should also be noted that the overall inconsistency rate after implementing the integration stage was 0.020, which indicates a very favorable state of compatibility in the opinions of the experts participating in the research, indicative of the overall and desirable compatibility of the implementation of the method and its approval. Therefore, the application of the analytical hierarchy process research strategy in the subject under study in this research has sufficient validity and reliability, and its results are valid. Accordingly, the state of the geometry of the passages has the highest priority in the feeling of safety in the Golestan neighborhood. Next, the degree of passages (width), the block system, collective spaces, and the diversity of activities are assigned the second to fifth ranks of importance,

respectively. After these items, the physical and functional identity of the neighborhood in relation to the surrounding environment, the presence of prominent visual elements at the level of the neighborhood, and impenetrable edges in the walls are the other priorities. Therefore, it can be said that among the main criteria, physical permeability, presence, and legibility rank first to the third among the six main criteria of the study, respectively.

Conclusion

As pointed out, Golestan neighborhood as an segregated minority group settlement and a part of the old context of Sabzevar, suffers from various problems, especially unsafety due to the presence of undefensible spaces. In this study, first in literature review, main factors affecting the safety of a built area including visual permeability, environmental quality, territoriality, legibility, physical permeability, and liveliness were extracted. Then in AHP method, the weight of six criteria and nineteen sub-criteria was calculated. The results of the study showed that the most important criteria in Golestan neighborhood affecting its safety are the physical permeability, liveliness, and legibility of Golestan neighborhood which affect its safety. Furthermore, Also, street geometry, paths width, and urban block system are the

most important indices among the tested indices. In the end, as the limitations of the study and diversity of Golestan social problems extend beyond the present study, it is supposed that comprehensive measures such as what was observed in inner city slum of Barrio Ciudad in Honduras- that was a mixture of physical and spatial interventions based on CPTED and broken windows theories- along with urban renewal, citizenship training, and also the neighborhood infrastructure completion are needed.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های فضایی-کالبدی مؤثر بر فضاهای شهری (مطالعه موردی: کوی گلستان سبزوار)^۱

میثم کریمی^۱، بهرام سیاوش‌پور^۲، علی اصغر آبرون^۳

۱- گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران. Email: meysam_karimi8294@yahoo.com

۲- گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران. Email: bsiavashpor@hsu.ac.ir

۳- گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران. Email: a.abroon@hsu.ac.ir

چکیده

امنیت به‌عنوان یکی از نیازهای اساسی انسانی تأثیر بسزایی بر کیفیت زندگی اجتماعی فضاهای شهری، فلذا کیفیت زندگی شهروندان دارد. محله گلستان و اهالی غربتی ساکن آن به‌عنوان یکی از محلات اقلیت‌نشین و در عین حال تاریخی شهر سبزوار چند سالی است که به‌دنبال راهی برای خروج از بن‌بست جدایی‌گزینی خود هستند. امنیت یکی از ملزومات این مهم است و این درحالیست که محله مذکور با قرارگیری در بافت فرسوده تاریخی شهر و به واسطه فرسودگی‌های کالبدی و کارکردی با چالش‌های عدیده‌ای در ابعاد فضایی-کالبدی امنیت مواجه است. هدف از انجام پژوهش حاضر، شناسایی مهمترین شاخص‌ها و معیارهای فضایی-کالبدی مؤثر بر احساس امنیت شهروندان می‌باشد. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی است که از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و میدانی انجام گرفته است. با مرور در ادبیات پژوهش، ابعاد و شاخص‌های فضایی-کالبدی احساس امنیت، مبتنی بر نظریه پیشگیری از جرم استخراج گردید؛ از طریق طراحی محیطی، مطالعه میدانی مبتنی بر روش تحلیل سلسله‌مراتبی به کمک ابزار پرسشنامه در بین ۳۰ نفر از خیرگان آشنا با محدوده اجرا شد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که ویژگی‌های فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت در قالب ۱۹ شاخص و ۶ معیار (محور) اصلی قابل شناسایی است. به‌ترتیب شاخص‌های هندسه معابر، درجه (عرض) معابر، و نظام بلوک‌بندی به‌عنوان سه شاخص مهم اول، و معیارهای نفوذپذیری کالبدی، حضورپذیری و نفوذپذیر بصری به‌ترتیب سه معیار مهم فضایی-کالبدی اثر گذار بر احساس امنیت شهروندان در محله کوی گلستان سبزوار هستند.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۱۰/۳۰

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۱۱/۰۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۱۱/۱۲

صص. ۳۰-۱۷

واژگان کلیدی:

امنیت، ابعاد فضایی-کالبدی امنیت، نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی، اولویت‌بندی شاخص‌های امنیت، محله گلستان.

استناد: کریمی، میثم؛ سیاوش‌پور، بهرام و آبرون، علی اصغر. (۱۴۰۳). شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر امنیت آن (سبزوار). مجله جغرافیا و پژوهش‌های شهری، ۱(۱)، ۳۰-۱۷.

<https://doi.org/10.22130/gur.2025.720776>

ناشر: دانشگاه مراغه

© نویسندگان

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد میثم کریمی با عنوان «تحلیل ساختار فضایی مرکز محله به منظور افزایش امنیت نمونه موردی: طراحی مرکز محله گلستان سبزوار» به راهنمایی و مشاوره (به ترتیب) بهرام سیاوش‌پور و علی اصغر آبرون) در گروه معماری و شهرسازی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه حکیم سبزواری می‌باشد.

مقدمه

تاکنون به دلیل پررنگ بودن نقش فضاهای شهری در زندگی روزمره شهروندان و تأثیر بسزای آن بر کیفیت زندگی و احساسات افراد (Omar et al, 2017: 352)، مطالعات بسیاری در این زمینه انجام شده است. در این میان، احساس امنیت به عنوان یکی از نیازهای اساسی بشر در شهر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، به نحوی که از احساس امنیت به عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی محرک توسعه شهری یاد می‌شود (Li et al, 2012: 615).

کوی گلستان، محدوده مورد مطالعه در این پژوهش، به عنوان یک محله اقلیت‌نشین علی‌رغم جذابیت‌های فراوان اجتماعی- فرهنگی و قرارگیری در مرکز تاریخی و تجاری شهر سبزوار، همواره از نوعی انزوا و جدایی‌گزینی اجتماعی رنج برده است و این درحالیست که چند سالیست که ساکنان محله با تردید نسبت به سیاست‌های درون‌گرایانه پیشین خود به دنبال راهی در جهت برون‌رفت از معضل جدایی‌گزینی مذکور و پیوست جدی به جریان زندگی جامعه شهری هستند (Fayaz et al, 2019: 227). حال اگرچه بر طبق مطالعات، فقر، شرایط محیطی نامناسب، انزوای اجتماعی و خصوصاً احساس ناامنی به عنوان بخشی از ویژگی‌های عمده این قبیل مناطق غیررسمی^۱ شهری، به طرز جدی بر کیفیت زندگی اجتماعی ساکنان و کارایی^۲ این قبیل مناطق تأثیر سوئی دارد (Acioly, 2002: 7, Vivan et al, 2015: 174) نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی^۳، بر نقش عوامل فضایی- کالبدی در ایجاد فضاهای امن (قابل دفاع) و اجتماع‌پذیر شهری تأکید می‌ورزند. لذا درحالیکه به نظر می‌رسد ایجاد فضاهای امن در محله گلستان یکی از ملزومات غیرقابل انکار پیش روی مدیران شهری در خصوص هرگونه برنامه‌ریزی برای توسعه آینده این محله است، این پژوهش تلاش نموده ضمن شناسایی مهمترین شاخص‌ها و معیارهای فضایی- کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت آن، از طریق مطالعه میدانی و با اولویت‌بندی شاخص‌ها و معیارهای (محورها) فضایی- کالبدی محله مذکور مؤثر بر احساس ناامنی ناشی از حضور در آن، زمینه مناسبی جهت هرگونه اقدام و مقابله مؤثرتر در خصوص معضل مذکور را فراهم آورد.

بر این اساس سؤالات اصلی پژوهش حاضر شامل: ۱- معیارها و شاخص‌های فضایی- کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت آن شامل چه مواردی می‌باشند؟ ۲- اولویت‌بندی معیارها و شاخص‌های فضایی- کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت آن به چه ترتیبی می‌باشند؟ در پایان باید عنوان داشت، یافته‌های این پژوهش قادر است ضمن شناسایی و تبیین چالش‌های فضایی- کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس عدم امنیت آن، با اولویت‌بندی این چالش‌ها و معیارها کمک شایانی به تخصیص بهینه منابع و هرگونه برنامه‌ریزی و مداخله هوشمندانه‌تر و مؤثرتر جهت تقلیل مسائل محله مذکور نماید.

مبانی نظری

لنگ^۴ در مدل نیازهای انسانی خود، امنیت را به عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان تعریف می‌کند، این در حالیست که عدم احساس امنیت یکی از مسائل اصلی تهدیدکننده کیفیت زندگی شناخته می‌شود (Blobaum & Hunecke, 2005: 465). اهمیت این موضوع تا بدان جا می‌باشد که امروزه، حفظ امنیت فضاها از طریق شرایط کالبدی به یکی از اهداف اصلی طراحی شهری تبدیل شده است، در چنین شرایطی نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی^۵ جزء رهیافت‌های مکانیکی در پیشگیری از جرم با تأکید بر «محیط ساخته‌شده»^۶ می‌باشد و بر این اعتقاد است که با طراحی

¹ Informal Sector

² Productivity

³ Crime Prevention Through Environmental Design: CPTED

⁴ Lang

⁵ Crime Prevention Through Environmental Design: CPTED

⁶ Build Environment

صحیح فضاهای ساخته‌شده می‌توان علاوه بر کاهش فرصت‌های ارتکاب جرم و ارتقای احساس امنیت، بر کیفیت زندگی افراد افزود (Kyttä et al, 2013: 314, Cozens & Love, 2015: 398).

ابعاد محیط ساخته‌شده مؤثر بر ارتقای امنیت فضاهای شهری

اگرچه نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی بر روی شش مفهوم کلیدی نظارت، کنترل دسترسی، قلمروپایی، مدیریت تصویر (نگهداری)^۱، حضورپذیری، و خوانایی تمرکز دارد (Ekblom, Park, 2010: 2, Cozens & Love, 2015: 397, 9, 2011)؛ اندیشمندان مختلف به طرق گوناگون به این ابعاد پرداخته‌اند.

کنترل دسترسی به‌عنوان یکی از ابعاد مطرح در نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی به این موضوع اشاره دارد که با محدود کردن دسترسی به آماج می‌توان فرصت ارتکاب جرم را کاهش داد. به‌عنوان نمونه با کم کردن ورودی ساختمان به حداقل ممکن، می‌توان از میزان جرایم کاست (Millie & Hough, 2004, Hirschfield et al, 2010: 321, Cozens et al, 2005: 329). در این رابطه، یانگ^۲ (۲۰۰۶) در مطالعات خود کنترل دسترسی^۳ برای الگوهای مختلف خیابانی را روش مطلوبی برای کاهش جرایم می‌داند. آرمیتاژ^۴ (۲۰۱۰) نیز با اشاره به این نکته که در جهت کاهش جرایم بهترین نوع دسترسی کوچه‌های بن بست است، بر اهمیت کنترل دسترسی تأکید نمود. لازم به ذکر می‌باشد به اعتقاد صاحب‌نظران، تعدد دسترسی‌ها و تقاطع‌ها به یک محیط شهری بر افزایش میزان وقوع جرم تأثیرگذار است (Deryol et al, 2016: 305).

همچنین مطالعات در حوزه ابعاد فضایی-کالبدی امنیت نشان‌دهنده آن است که بر مبنای مدل رفتاری، رفتار فرد تحت تأثیر محیط پیرامون قرار می‌گیرد و محیط بدون خوانایی حس بیگانگی برای فرد به همراه داشته، و در نقطه مقابل محیط خوانا برای هر فردی مفهومی از تربیت و آموختگی نسبت به آن محیط^۵ را به همراه خواهد داشت. بنا به این مطالعات ایده‌های مجرمانه و انگیزه‌های ارتکاب جرم در محیط‌های فاقد خوانایی، بیشتر شکل می‌گیرند (Shukla, 2015: 18). مطالعات صورت گرفته در این زمینه نشان داده که قلمرو به‌عنوان الگویی مؤثر بر رفتار انسانی که دربردارنده مواردی نظیر شخصی‌سازی^۶، اشغال^۷ و دفاع^۸ می‌باشد (Taylor, 1988: 153)، در قالب محیط‌های قلمرومند یا فاقد قلمرومندی اثر بسزایی بر نرخ وقوع جرایم دارد (Cozens et al, 2001: 138). بر این اساس طراحی محیط‌های قلمرومند متناسب با فعالیت‌های روزانه از طریق نمایش ضمنی نظارت‌های مستمر بر محیط، نقش مهمی در تعریف و خلق فضاهای قابل دفاع و احساس امنیت دارد (Reynald & Elffers, 2009: 25).

همچنین طراحی محیط فیزیکی این قابلیت را دارد که فرصت‌های نظارت طبیعی و غیررسمی ساکنان را افزایش دهد. اگر مجرم تصور کند که در صورت ارتکاب جرم، مورد نظارت و مشاهده قرار خواهد گرفت - اگرچه به واقع نیز این‌گونه نباشد - احتمال ارتکاب جرم توسط وی کمتر خواهد شد. بر این اساس، نظارت را می‌توان به‌صورت طبیعی (از طریق پنجره‌ها یا به‌عبارتی چشمان ناظر خیابان)، رسمی (استخدام نگهبان) و مکانیکی (روشنایی و دوربین مداربسته) فراهم نمود (Hedayati Marzbali et al, 2012: 80).

همچنین لازم به ذکر است که مفهوم تصویر ذهنی و کیفیت نگهداری از محیط به‌عنوان یکی از ویژگی‌های مهم محیط‌های ساخته‌شده، به این نکته می‌پردازد که امنیت و قابلیت زندگی در یک محیط، بستگی به تصویری دارد که

¹ Image/maintenance Management

² Yang

³ Access control

⁴ Armitage

⁵ to get accustomed to that area

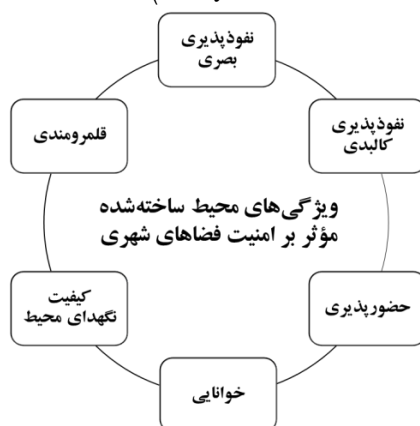
⁶ Personalisation

⁷ Occuoation

⁸ Defence

ساکنان و دیگر افراد از فضای موجود دارند. ارتقاء و بهبود تصویر مثبت از محیط و حفظ و نگهداری مرتب و روزانه محیط، این اطمینان را به ساکنان می‌دهد که محیط فیزیکی، کارکرد خود را به‌طور مؤثری انجام داده است، تداوم این امر در نهایت سبب انتقال پیام‌های مثبت به ساکنان و کاربران فضا می‌شود. ارزیابی کیفیت ظاهری محله بر درک افراد از میزان امنیت موجود در محله و احتمال وقوع جرم تأثیر می‌گذارد (Austin et al, 2002: 417, Hedayati Marzbali et al, 2012: 79). نگهداری مطلوب از محله به عنوان معیاری پایه و تعیین کننده در رویکرد کاهش جرم از طریق طراحی محیطی^۱ به شمار می‌رود (Parnaby, 2007: 75). هرچه محیط و محله بهتر نگهداری شود، علاوه بر اینکه حس تعلق را در میان ساکنان افزایش می‌دهد، این حس را القا می‌کند که این محله دارای فضای امنی است، بنابراین بر کاهش میزان ارتکاب جرم و سایر انواع بزه شهری مؤثر می‌باشد (Brown et al, 2004: 362)، ذکر این نکته بسیار حائز اهمیت است که خانه‌ها و فضاهای خالی و بلاتصدی مانند یک آهنربا در برابر جرم عمل می‌نمایند (Spelman, 1993: 482)؛ دی بیاسی^۲ برای مرتفع نمودن این مشکل راه‌حل تبدیل قطعات خالی مذکور به فضاهای سبز قابل استفاده را مطرح نموده است (De Biasi, 2017: 127).

بر مبنای نظریه پیشگیری از وقوع جرم از طریق طراحی محیطی حضور فعال افراد در محیط^۳، موجب افزایش نظارت و کنترل اجتماعی غیررسمی می‌شود. بر مبنای این رویکرد، تشویق مردم به حضور و انجام برخی فعالیت‌ها در فضاهای عمومی، مانعی برای وقوع جرم است. بر این مبنای، ویژگی‌های طراحی محیط این توانایی را دارند که بر ادراک افراد از میزان جدایی‌گزینی و انزوای یک عرصه طراحی شده تأثیر بگذارند. این حالت جدایی‌گزینی محیط می‌تواند در چگونگی رفتار شرکت‌کنندگان در محیط و میزان مشارکت فعال (یا غیر فعال) آنان متجلی گردد (Cozens et al, 2002: 10). بر مبنای این نگرش، در چنین فضاهایی افراد مهاجم به دلیل افزایش احتمال دیده‌شدن و به تبع آن گیر افتادن، معمولاً تمایل کمتری برای ارتکاب جرم دارند (Hedayati Marzbali et al, 2012: 80).

شکل ۱. ویژگی‌های محیط ساخته‌شده مؤثر بر امنیت فضاهای شهری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

روش پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش و ماهیت، توصیفی-تحلیلی به شیوه کمی و کیفی می‌باشد. برای گردآوری اطلاعات از مطالعات کتابخانه‌ای در مرحله مطالعه اسنادی و مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه در مرحله مطالعه میدانی استفاده شده است. نمونه آماری شامل ۳۰ نفر از نخبگان می‌باشد. اطلاعات حاصل از پرسشنامه (۳۰ سوال) با روش

¹ CPTED

² De Biasi

³ Ex: Active citizenship; for more information see: Cozens, Hillier, & Prescott, 2002

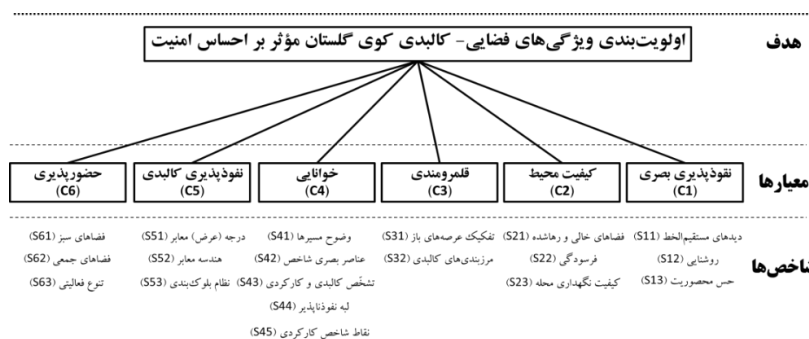
تحلیل سلسله مراتبی^۱ مقایسه شد و وزن زوجی معیارها و شاخص‌های حاصل از مطالعه اسنادی با همین روش تعیین گردید. ویژگی‌های محیط ساخته‌شده مؤثر بر امنیت فضاهای شهری شامل ۱۹ شاخص و ۶ معیار اصلی (نفوذپذیری کالبدی، نفوذپذیری بصری، حضورپذیری، خوانایی، کیفیت نگهدای محیط، قلمرومندی) می‌باشند.

جدول ۱. معیارها و زیرمعیارها (شاخص‌های) کوی گلستان مؤثر بر امنیت آن

ردیف	معیار	شاخص‌ها (زیرمعیارها)
۱	نفوذپذیری کالبدی	هندسه معابر
		درجه (عرض) معبر
		نظام بلوک‌بندی
۲	نفوذپذیری بصری	روشنایی
		دیدهای مستقیم الخط
		حس محصوریت
۳	حضورپذیری	فضاهای جمعی
		تنوع فعالیتی
		فضاهای سبز
۴	خوانایی	نقاط تجمعی و عملکردی شاخص
		وضوح وقابل پیش بینی بودن مسیرها
		لبه‌های نفوذ ناپذیر در چاره‌ها
		وجود عناصر بصری شاخص در سطح محله
۵	کیفیت نگهدای محیط	تشخص کالبدی و کارکردی محله نسبت به محلات پیرامونی
		فضاهای خالی و رهاشده
		فرسودگی
		کیفیت نگهداری محله
		مرزبندی روشن کالبدی منازل شخصی
۶	قلمرومندی	تفکیک عرصه‌های باز با نرده حفاظ و عناصر فضایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

در ادامه به منظور اولویت‌بندی شاخص‌ها و معیارهای فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت آن با استفاده از روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی، ابتدا مدل پژوهش (درخت سلسله مراتبی شاخص‌ها) ترسیم گردید و پس از ترسیم مدل مذکور، پرسشنامه‌های استاندارد مقایسه زوجی در میان خبرگان شرکت‌کننده در پژوهش توزیع شد.

شکل ۲. مدل درخت سلسله‌مراتبی پژوهش در رابطه با عوامل فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر امنیت آن

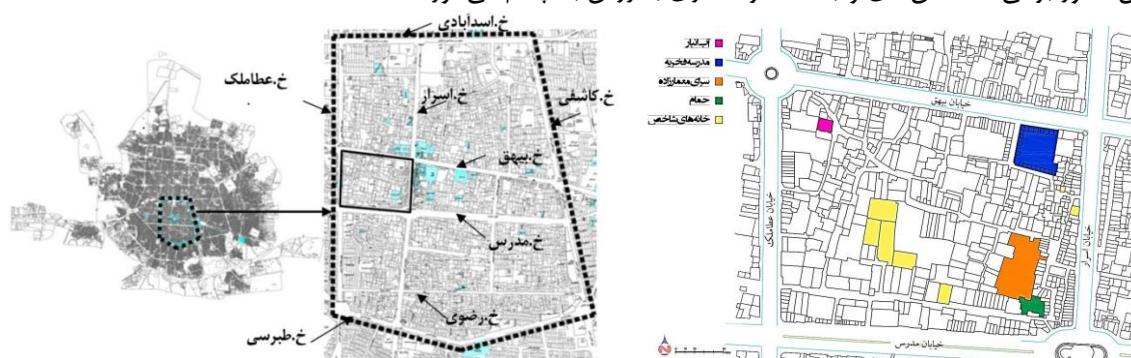
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

¹ Analytical Hierarchical Process: AHP

محدوده مورد مطالعه

کوی گلستان محل سکونت قومیتی خاص معروف به غربتی (غرشمار)^۱ می‌باشد که سگونت‌گاهی اقلیت‌نشین را درون بافت تاریخی شهر سبزوار تشکیل داده‌اند. در محله مذکور، به رغم وجود همبستگی و انسجام اجتماعی در میان اهالی، درجات نسبتاً بالایی از جدایی‌گزینی اجباری و اختیاری نزد آنان نسبت به محلات پیرامونی و سایر قسمت‌های شهر سبزوار به چشم می‌خورد. اگرچه طی سالیان اخیر تلاش‌های بسیاری از سوی ساکنان کوی در جهت پیوست به جامعه شهری گزارش شده است (Fayaz et al, 2019: 226)، اما کماکان پذیرش این موضوع از سوی جامعه میزبان (سایر شهروندان غیر غربت) با موانع اساسی بویژه ذهنی نظیر تعصبات و تابوهای بی‌اساس و به تبع آن عدم احساس امنیت برای حضور در محله همراه می‌باشد (Abroon, 2024).

کوی گلستان با جمعیتی حدود ۷۶۵ نفر در مرکز شهر سبزوار و در محدوده بافت فرسوده و تاریخی آن قرار گرفته است. وسعت کوی حدود ۶/۷ هکتار می‌باشد که در بین چهار خیابان اصلی تجاری مرکز شهر واقع شده است. طبق اطلاعات موجود، قدمت سکونت غربت‌ها در کوی به بیش از ۱۵۰ سال قبل بازمی‌گردد (Haft Shahr Aria Consulting Engineers, 2012). محله مذکور با قرارگیری در بافت تاریخی شهر و نزدیک به بنای متبرکه و تاریخی امامزاده یحیی (ع)، ساختمان‌های تاریخی مهمی چون حمام پادروخت، مدرسه فخریه، سرای معمارزاده و آب انبار را در خود جای داده و بازار قدیمی سرپوشیده شهر سبزوار نیز بخشی از جداره بیرونی کوی گلستان را تشکیل داده است. درون کوی نیز علی‌رغم فرسودگی شدید ابنیه آن، هنوز برخی ساختمان‌های واجد عناصر معماری با ارزش به چشم می‌خورد.

شکل ۳. موقعیت قرارگیری کوی گلستان درون بافت فرسوده تاریخی شهر سبزوار و عناصر تاریخی درون آن
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

کوی گلستان جزء نابسامان‌ترین محله‌های شهر سبزوار است. کیفیت ابنیه وضعیت مطلوبی ندارد و کمتر از نیمی از بناهای موجود قابل نگهداری هستند. این محله به دلیل قرارگیری در بافت تاریخی و عدم اجرایی شدن طرح‌های مرسوم اصلاح هندسی و تعریض معابر دارای کوچه‌ها و خیابان‌هایی باریک و پر پیچ و خم و بن‌بست‌های متعدد می‌باشد و با مسائلی نظیر عدم دیدپذیری، نفوذپذیری کالبدی و دسترسی‌پذیری مواجه است. همچنین، گودبودن محله نسبت به محلات و خیابان‌های مجاور - که در برخی نقاط به سه متر نیز می‌رسد - مزید بر علت شده است. تفاوت‌های ظاهری کوی نسبت به محلات پیرامونی از حیث کیفیت ساخت، نحوه نگهداری و فعالیت‌های جاری در فضا هویت فضایی متفاوتی برای کوی گلستان نسبت به نواحی اطراف آن رقم زده و عدم وجود ورودی‌های مناسب و تعریف‌شده به درون محله بر تشدید مرزبندی و جدایی فضایی - کالبدی محله افزوده است. وجود کارگاه‌های متعدد آهنگری، رنگ‌رزی و خراطی درون محله که حرفه اصلی درآمدی ساکنان کوی می‌باشد آلودگی‌های محیطی و اغتشاشات بصری متعددی برای کوی ایجاد کرده است.

^۱ بنا به مطالعات شخصی نگارنده، در برخی کشورها چون فرانسه و ایتالیا از عناوینی چون Romani, Gypsy برای افراد اقلیت با ویژگی‌ها و ریشه‌های فرهنگی - اجتماعی نسبتاً مشابه، استفاده شده است.

در کوی گلستان سرانه‌های خدمات شهری و زیرساختی بسیار کم می‌باشد، معابر آن فاقد نورپردازی مطلوب در شب هستند و کمبود فضاهای باز، فضاهای جمعی و فضاهای سبز منجر به غریبه‌گری و اجتماع‌گریزی محله خصوصاً در ساعات شب می‌گردد. یکی دیگر از چالش‌های کوی، تعدد بناهای مخروبه و متروکه درون بافت است. امروزه بخش نسبتاً زیادی از ساختمان‌های قدیمی و متروکه محدوده مورد مطالعه با توجه به نیاز کارگاه‌های کوی به انبار تولیداتشان تبدیل شده است. تعدد کارگاه‌های مذکور در کنار بناهای مخروبه و زمین‌های رهاشده، سطح قابل ملاحظه‌ای از بدنه‌های غیرفعال و غیر قابل دفاع را در معابر سطح کوی بوجود آورده است. لازم به ذکر می‌باشد که حیات شبانه محله در خلأ هرگونه کاربری‌های فعال در شب با چالش‌های جدی مواجه است. کیفیت نامطلوب نگهداری محله، وضعیت نامطلوب ظاهری ابنیه و معابر آن و عدم جمع‌آوری زباله‌ها بخشی از معضلات موجود در محدوده مورد مطالعه می‌باشد. ساخت و سازهای غیر اصولی در محله، وجود معابر کم‌عرض، تاریک و هزارتوی محله، محصوریت‌های خارج از مقیاس انسانی و عدم خوانایی منجر به شکل‌گیری عدم احساس امنیت در عابران شده است.

شکل ۴. تصاویری از محله گلستان وضعیت معابر، کارگاه‌ها و ابنیه

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر برای تعیین وزن معیارها و شاخص‌های فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت از تکنیک تحلیل سلسله مراتبی^۱ و مدل مربوطه استفاده شده است. در همین راستا ابتدا معیارهای اصلی مؤثر بر احساس امنیت به صورت زوجی مقایسه و سپس تعیین وزن نسبی شده‌اند. که در این مرحله بر اساس نظر خبرگان پژوهش و با استفاده از تکنیک میانگین هندسی و نرمال‌سازی مقادیر بدست آمده، بردار ویژه محاسبه گردیده است. محاسبات انجام شده در جدول شماره (۲) ارائه شده است. لازم به ذکر می‌باشد که اعداد به‌دست آمده ضریب اهمیت هر یک از معیارهای اصلی را نشان می‌دهد.

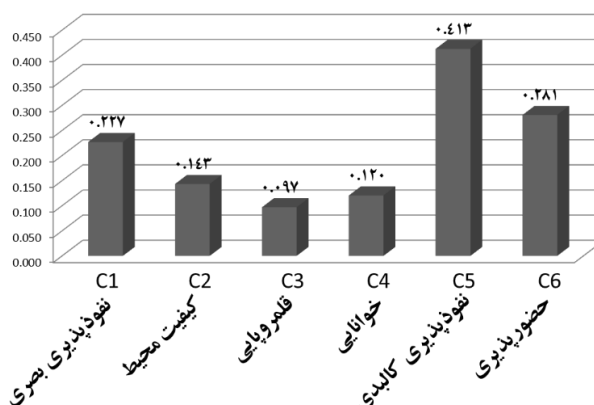
¹ Analytical Hierarchy Process: AHP

جدول ۲. تعیین اولویت معیارهای اصلی

بُردار ویژه	c6	c5	c4	c3	c2	c1	
۰/۲۲۷	۱/۳۳۰	۰/۷۲۳	۱/۳۰۴	۱/۶۵۹	۱/۲۷۰	۱	c1
۰/۱۴۳	۰/۳۳۷	۰/۳۷۲	۱/۴۳۷	۱/۱۸۰	۱	۰/۷۸۷	c2
۰/۰۹۷	۰/۶۶۱	۰/۱۵۲	۰/۳۱۱	۱	۰/۸۴۷	۰/۶۰۳	c3
۰/۱۲۰	۰/۱۵۲	۰/۲۲۶	۱	۳/۲۱۲	۰/۶۹۶	۰/۷۶۷	c4
۰/۴۱۳	۰/۸۸۷	۱	۴/۴۱۸	۶/۵۷۶	۲/۶۸۵	۱/۳۸۲	C5
۰/۲۸۱	۱	۱/۱۲۸	۶/۵۷۶	۱/۵۱۲	۱/۱۲۸	۰/۷۵۲	c6

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

نرخ ناسازگاری^۱ مقایسه‌های انجام‌شده در ماتریس مربوط به معیارها که ذیل هدف اصلی مدل یا همان ویژگی‌های فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت قرار گرفته‌اند ۰/۰۸۲ بدست آمده است که طبق قواعد روش تحلیل سلسله مراتبی نرخ ناسازگاری کمتر از ۰/۱ پذیرفته می‌باشد و عدد به دست آمده حاکی از سازگاری مطلوب نظرات خبرگان شرکت کننده در پژوهش است، بنابراین مقایسه‌های انجام‌شده قابل اعتماد هستند. بر اساس شکل شماره (۵) در بین معیارهای مذکور معیار نفوذپذیری کالبدی اولویت بالایی دارد و پس از آن معیارهای حضورپذیری و نفوذپذیری بصری در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرند.

شکل ۵. نمودار اولویت‌بندی معیارهای اصلی فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

در گام دوم از راهبرد پژوهشی تحلیل سلسله مراتبی لازم است به منظور تعیین اولویت نهائی شاخص‌ها، شاخص‌های ذیل هر معیار به صورت زوجی مقایسه شوند و سپس وزن شاخص‌ها براساس هر معیار در وزن معیارهای اصلی ضرب شوند. بر اساس جدول شماره (۳)، هندسه معابر با وزن ۰/۱۵۲ در اولویت اول قرار دارد. پس از آن درجه (عرض) معابر، با وزن ۰/۱۳۳ در اولویت دوم قرار دارد. اولویت سوم مربوط به نظام بلوک‌بندی، با وزن ۰/۱۲۷ می‌باشد. اولویت چهارم مربوط به فضاهای جمعی با وزن ۰/۱۰۰ و اولویت پنجم مربوط به تنوع فعالیتی با وزن ۰/۰۹۱ می‌باشد. لازم به ذکر است که نرخ ناسازگاری کلی پس از اجرای مرحله ادغام، ۰/۰۲۰ به دست آمده که حاکی از وضعیت بسیار مطلوب سازگاری در نظرات خبرگان پژوهش و نیز سازگاری کلی و مطلوب اجرای روش و تأیید آن می‌باشد. بنابراین، به کارگیری راهبرد پژوهشی تحلیل سلسله مراتبی در موضوع مورد بررسی در این پژوهش، روایی و اعتبار کافی داشته و نتایج آن معتبر است. نتایج محاسبه انجام‌شده و اوزان مربوط به شاخص‌ها در جدول شماره ۳ آمده است.

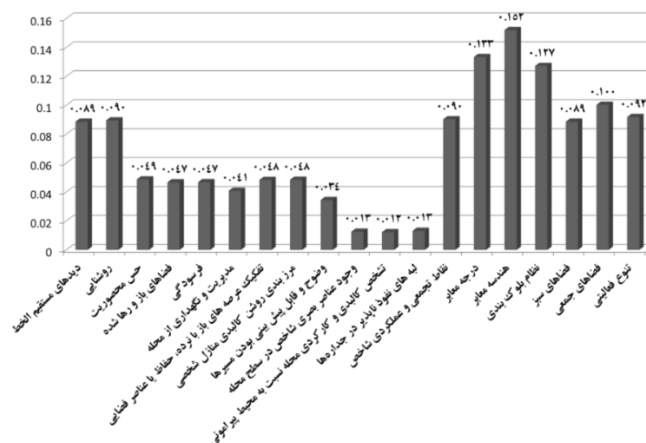
¹ Inconsistency Ratio

جدول ۳. تعیین اولویت نهائی شاخص‌های فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت

اولویت	شاخص‌ها	وزن نهایی
۱	هندسه معابر	۰/۱۵۲۰
۲	درجه (عرض) معابر	۰/۱۳۳۳
۳	نظام بلوک‌بندی	۰/۱۲۷۲
۴	فضاهای جمعی	۰/۱۰۰۳
۵	تنوع فعالیتی	۰/۰۹۱۸
۶	نقاط شاخص کارکردی	۰/۰۹۰۳
۷	روشنایی	۰/۰۸۹۵
۸	دیدهای مستقیم‌الخط	۰/۰۸۸۶
۹	فضاهای سبز	۰/۰۸۸۶
۱۰	حس محصوریت	۰/۰۴۸۷
۱۱	مرزبندی‌های کالبدی	۰/۰۴۸۴
۱۲	تفکیک عرصه‌های باز	۰/۰۴۸۳
۱۳	فرسودگی	۰/۰۴۶۸
۱۴	فضاهای خالی و رهاشده	۰/۰۴۶۷
۱۵	کیفیت نگهداری محله	۰/۰۴۰۸
۱۶	وضوح مسیرها	۰/۰۳۴۴
۱۷	لبه‌های نفوذناپذیر	۰/۰۱۳۱
۱۸	عناصر بصری شاخص	۰/۰۱۲۵
۱۹	تشخیص کالبدی و کارکردی	۰/۰۱۲۲

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

می‌توان ادعان نمود که وضعیت هندسه معابر در احساس امنیت کوی گلستان از اولویت بالایی برخوردار است. پس از آن به ترتیب، درجه معابر، نظام بلوک‌بندی، فضاهای جمعی، و تنوع فعالیتی رتبه‌های دوم تا پنجم را به خود اختصاص داده‌اند. لازم به ذکر می‌باشد که تشخیص کالبدی و کارکردی محله نسبت به محیط پیرامونی، وجود عناصر بصری شاخص در سطح محله و لبه‌های نفوذناپذیر در جداره‌ها در اولویت‌های بعدی قرار دارند. بنابراین می‌توان گفت در میان معیارهای اصلی به ترتیب نفوذپذیری کالبدی، حضورپذیری و خوانایی رتبه‌های اول تا سوم را در میان معیارهای اصلی پژوهش به خود اختصاص داده‌اند.

شکل ۶. نمودار اولویت نهائی شاخص‌های فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

بحث

تمرکز این مطالعه بر شناسایی و اولویت‌بندی ویژگی‌های محیطی کوی گلستان مؤثر بر احساس امنیت آن مبتنی بر نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی بوده است. در رابطه با این امر می‌توان ادعان نمود که اگرچه در خصوص معضل جدایی‌گزینی کوی گلستان همان‌طور که قبلاً بدان اشاره شد، موانع ذهنی نزد جامعه میزبان (سایر شهروندان سبزواری) نظیر پیش‌فرض‌ها و تابوهای ذهنی و نگاه‌های قالبی و کلیشه‌ای نسبت به ساکنان کوی به شدت وجود دارد که لازم است در مطالعات جداگانه به آن‌ها نیز پرداخته شود، در این مطالعه تمرکز اصلی بر موضوع احساس امنیت کوی می‌باشد. طبق ادبیات پژوهش، اگرچه نقش اراده انسانی در ارتکاب جرم بسیار مهم است، پژوهش‌ها مؤید این مطلب‌اند که طراحی محیطی نیز در کنار سایر عوامل در وقوع جرایم مؤثر می‌باشند (Rountree Wilcox et al, 2007: 775, Outlaw et al, 2002: 189). در واقع، تمرکز این نظریه معطوف به ویژگی‌هایی از محیط ساخته شده است که می‌توانند رفتارهای جرم‌خیز را کاهش دهند (Sakip et al, 2012: 629, Taylor & Hale, 1986: 154).

بر اساس تئوری پنجره شکسته که ساختمانی با کیفیت نگهداری ضعیف می‌تواند به عنوان فضایی نایمن و غیرقابل دفاع عمل نموده و احساس عدم امنیت را بر کاربران فضا القا کند، در محله گلستان نیز وضعیت ضعیف نگهداری منجر به کاهش میزان امنیت فضا شده است. در پژوهش‌های مشابه، بر این نکته تأکید شده است که محیط‌هایی با کیفیت نگهداری ضعیف، سبب کاهش میزان امنیت فضا و افزایش احتمال وقوع جرم می‌شوند (Cozens & Tarca, 2016: 201). همانند فضاهای تاریک و غیرقابل دفاع موجود در محله گلستان، بدنه‌های غیرفعال داخل محله نظیر ساختمان‌های فرسوده، زمین‌های خالی و انبارهای با ساعات کاری نامنظم نیز باعث کاهش سرزندگی و حضورپذیری در محله می‌شود. مجموعه عوامل مذکور بر میزان امنیت تأثیرگذار می‌باشند.

کیفیت دسترسی و ساختار فضاهای شهری نقش مهمی در تامین ایمنی و امنیت فضاها و محلات شهری دارند. در این رابطه، هندسه پُر پیچ و خم و عرض کم و محصوریت بالای معابر محله گلستان، به دلیل عدم نفوذپذیری بصری و ایجاد نوعی ابهام فضایی در محیط می‌تواند سبب ایجاد احساس عدم امنیت در کاربران فضا شوند. درک راحت از ساختار فضا و خوانایی آن نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد احساس امنیت افراد دارد. در این رابطه نتایج پژوهش راتناپاکه^۱ (۲۰۱۶) مبتنی بر نظریه چشم انداز و پناهگاه^۲ نشان می‌دهد که درک روشن از محیط فیزیکی - فضایی بر ترس از وقوع جرم تأثیر می‌گذارد (Ratnayake, 2016: 33).

نتایج پژوهش حاضر با مطالعات کازنس^۳ و همکاران (۲۰۰۲) و هدایتی مرزبالی^۴ و همکاران (۲۰۱۲) همسو است چرا که طبق یافته‌های پژوهش‌های مذکور، حضور افراد در فضا از طریق افزایش نظارت و کنترل اجتماعی غیررسمی فضا بر چگونگی رفتار افراد در فضا و امنیت آن مؤثر می‌باشد.

آرمیتاژ^۵ (۲۰۱۰) و دریول^۶ و همکاران (۲۰۱۶) در مطالعات خود در مورد بررسی ارتباط میان ایجاد محدودیت در دسترسی و امنیت فضاهای شهری به این نتیجه رسیده‌اند که بین تعدد دسترسی‌ها و تقاطع‌ها و وجود کوچه‌های بن‌بست و امنیت بیشتر فضاهای شهری ارتباط مستقیم وجود دارد، درحالی‌که این امر در کوی گلستان کاملاً معکوس است، علت آن را نیز می‌توان در جدایی‌گزینی کوی دانست چرا که عدم نفوذپذیری بصری و کالبدی و محدود بودن ورودی‌ها و دسترسی به کوی باعث تشدید احساس ناامنی می‌شوند.

¹ Ratnayake

² Prospect and Refuge Theory

³ Cozens

⁴ Hedayati Marzbali

⁵ Armitage

⁶ Deryol

از طرفی هرچند برخی مطالعات چون مطالعه اووسو^۱ و همکاران، بکارگیری صرفاً جنبه‌های فیزیکی نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی-از قبیل سخت‌کردن آماج^۲، را در بلند مدت عاملی در جهت کاهش انسجام اجتماعی در زاغه‌های مورد مطالعه در آکرا و کوماسی^۳ در کشور غنا دانسته‌اند (Owusu et al, 2015: 251)؛ اما همچنان شواهد کافی درباره اینکه نحوه طراحی محیط‌های مسکونی می‌تواند از طریق بهبود ساماندهی کالبدی و فضایی محله، تسهیل امکان نظارت طبیعی، افزایش حضورپذیری، و حمایت فعالیت‌ها^۴ در ایجاد فضای قابل دفاع و امن در محله نقش مؤثری داشته باشند، وجود دارد.

همچنین اگرچه نتایج مطالعه رینالد و الفرز^۵ (۲۰۰۹) حاکی از وجود ارتباط میان طراحی محیط قلمرومند و شکل‌گیری فضاهای قابل دفاع می‌باشد و به تعبیری روشنی و وضوح سازمان فضایی و مرزهای مشخص بین قلمروهای خصوصی و عمومی، امکان نظارت اجتماعی و پیشگیری از جرم را افزایش می‌دهد، لیکن تطبیق نتایج مطالعه مذکور بر بستر کوی گلستان نشان داد که ساکنان کوی بر اساس ماهیت سکونت گروهی-قومی خود و هنجارهای رفتار اجتماعی و زیست خود، سطوح نسبتاً وسیعی از فضاهای عمومی داخل محدوده را با مرزبندی‌های ظریف نظیر نرده و حفاظ سبک، سکوهایی سیمانی برای نشستن و دورهمی و بساط کردن وسایل کارگاه‌ها به صورت قلمروهای نیمه خصوصی به تصرف خود درآورده‌اند که این امر غریبه‌گری و احساس عدم امنیت محله برای مراجعان را در پی دارد.

در پایان، همان‌طور که قبلاً بدان اشاره شد، بخشی از چالش جدایی‌گزینی کوی گلستان پیرامون مسائل انسانی و ذهنیت‌های منفی نهادینه‌شده در ذهن شهروندان و ساکنان این نواحی می‌باشد که این امر اقدامات جمعی نظیر آنچه در محله فقیرنشین درون‌شهری باریو سیوداد^۶ هندوراس^۷ شامل ترکیبی از مداخلات فضایی-کالبدی مبتنی بر نظریه‌های پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی و پنجره‌های شکسته، همراه با نوسازی شهری، آموزش شهروندی و همچنین تکمیل زیرساخت‌های محله انجام گرفت، را می‌طلبد.

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر اولویت‌های ویژگی‌های فضایی-کالبدی کوی گلستان مؤثر بر امنیت آن با استفاده از رویکرد تحلیل سلسله‌مراتبی تحلیل گردیدند. بر این اساس ۱۹ شاخص شامل هندسه معابر، درجه (عرض) معابر، نظام بلوک‌بندی، فضاهای جمعی، تنوع فعالیت، نقاط شاخص کارکردی، روشنایی، دیدهای مستقیم‌الخط، فضاهای سبز، حس محصوریت، مرزبندی‌های کالبدی، تفکیک عرصه‌های باز، فرسودگی، فضاهای خالی و رهاشده، کیفیت نگهداری محله، وضوح مسیرها، لبه‌های نفوذناپذیر، عناصر بصری شاخص، تشخیص کالبدی و کارکردی در قالب ۶ معیار (محور) اصلی شامل حضورپذیری، نفوذپذیری کالبدی، خوانایی، قلمروپایی، کیفیت محیط، و نفوذپذیری بصری شناسایی شدند. بر مبنای وزن‌دهی‌های حاصل از مقایسه‌های زوجی معیارها و در ادامه آن شاخص‌های مؤثر بر امنیت کوی توسط ۳۰ نفر از خبرگان آشنا با محدوده سه معیار نفوذپذیری کالبدی، حضورپذیری و نفوذپذیری بصری به‌عنوان معیارهای نخست و شاخص‌های هندسه معابر، درجه (عرض) معابر و نظام بلوک‌بندی به‌عنوان شاخص‌های نخست مؤثر بر امنیت کوی شناسایی گردیدند.

در پایان لازم است ویژگی‌های فضایی-کالبدی شناسایی و اولویت‌بندی شده در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها به منظور مداخله هوشمندانه‌تر و مؤثرتر در جهت بهبود کیفیت فضایی و همچنین تقلیل جدایی‌گزینی‌ها مورد توجه قرار گیرند. همان‌طور که عنوان شد محله گلستان به‌عنوان یک محله اقلیت‌نشین و بخشی از بافت تاریخی و فرسوده شهر سبزوار با

¹ Owusu

² target hardening

³ Accra and Kumasi, Ghana

⁴ Activity Support

⁵ Reynald & Elffers

⁶ Barrio Ciudad

⁷ Honduras

مسائل مختلفی مواجه می‌باشد که لازم است علاوه بر مداخلات فضایی - کالبدی در قالب معیارها و شاخص‌های شناسایی و اولویت‌بندی شده در جهت تقلیل مسائل در حوزه امنیت و نیز رفع موانع ذهنی نهادینه‌شده در ذهن شهروندان، با آموزش شهروندی، توانمندسازی ساکنان کوی و افزایش اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی گام‌های موثری برداشت. در نهایت می‌توان بر پایه یافته‌های پژوهش حاضر و منطبق با ابعاد مطرح در نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی، پیشنهادهایی در جهت ارتقاء امنیت در محله گلستان به شرح زیر ارائه نمود:

- بهبود دسترسی‌پذیری محله و فضاهای عمومی آن با مناسب‌سازی ورودی‌های کوی.
- مناسب‌سازی و ارتقای اجتماع‌پذیری فضاهای باز کوی با بهره‌گیری از فضاهایی چند عملکردی و انعطاف‌پذیر.
- طراحی و مناسب‌سازی فضاهای باز جمعی در جهت افزایش حضورپذیری محله.
- تقویت تنوع فعالیتی از طریق اختلاط کاربری‌ها، ایجاد کاربری‌های جاذب جمعیت و ایجاد بدنه‌های فعال شهری به منظور افزایش نظارت اجتماعی نسبت به کوی در ساعات مختلف شبانه روز.
- مناسب‌سازی پاتوق‌های محلی به عنوان نقاط تجمعی و عملکردی شاخص محله برای سهولت استفاده عموم شهروندان.
- نورپردازی مناسب معابر و مراکز محله به منظور بهبود کیفیت نظارت طبیعی در ساعات شب.
- حذف الحاقات مزاحم بدنه‌ها در جهت کاهش اغتشاشات بصری و افزایش امکان نظارت عمومی (افزایش چشمان ناظر خیابان).
- تأمین فضای سبز به منظور ارتقاء کیفیت فضاهای باز و تأمین آسایش محیطی (خرد اقلیم^۱)
- ایجاد طیفی از فضاهای باز، واسط و ساخته‌شده در نظام ریخت‌شناسانه محله در جهت انتظام‌بخشی به سلسله‌مراتب محصوریت معابر و فضاهای باز به منظور ایجاد خوانایی در ساختار فضایی محله.
- در نظر گرفتن معیارهای طراحی خوانا به منظور تفکیک قلمروبندی فضایی فضاهای خصوصی، نیمه خصوصی، نیمه عمومی و عمومی محله در جهت جلوگیری از تداخل ناخواسته قلمروها یا تسلط صرف قلمروهای خصوصی بر عمومی.
- ساماندهی فضاهای متروکه و مخروبه کوی از طریق برنامه‌های بهسازی و نوسازی شهری.
- حذف دیوارنویسی‌ها و عناصر آلوده‌کننده محیط.
- تأکید بر عناصر شاخص معماری موجود در محل برای تقویت حس تعلق شهروندان به محله.

References:

1. Abroon, A.A. (2024). *Recognizing the role of sense of place in social spatial segregation (Case study: Golestan Alley, Sabzevar)*. PhD thesis, Isfahan University of Art, Isfahan. [in Persian]
2. Acioly, C. (2002). The rationale of informal settlements regularization projects: from settlement upgrading to integration approaches. Lecture notes. *Institute for Housing and Urban Development Studies – IHS*.
3. Armitage, R. (2010). *The impact of connectivity and through-movement within residential developments on levels of crime and anti-social behaviour*. University of Huddersfield.
4. Austin, D., Furr, L., & Spine, M. (2002). The effects of neighborhood conditions on perceptions of safety. *Journal of Criminal Justice*, 30(5), 417-427. [10.1016/S0047-2352\(02\)00148-4](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(02)00148-4)
5. Blobaum, A., & Hunecke, M. (2005). Perceived danger in urban public space-The Impacts of Physical Features and Personal Factors. *Journal of Environment and Behavior*, 37(12), 465-486. [10.1177/0013916504269643](https://doi.org/10.1177/0013916504269643)
6. Brown, B. B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2004). Incivilities, place attachment and crime: block and individual effects. *Journal of Environmental Psychology*, 24(3), 359-371. [10.1016/j.jenvp.2004.01.001](https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2004.01.001)

¹ Micro-Climate

7. Cozens, P., Hillier, D., & Prescott, G. (2001). Crime and the design of residential property-exploring the theoretical background - part 1. *Journal of Property Management*, 19(2), 136-164. [10.1108/EUM0000000005784](https://doi.org/10.1108/EUM0000000005784)
8. Cozens, P., Hillier, D., & Prescott, G. (2002). Defensible Space, Community Safety, the British City and the 'Active Citizen': Penetrating the Criminal Mind. *Journal of Crime Prevention and Community Safety*, 4(4), 7-21. [10.1057/palgrave.cpcs.8140166](https://doi.org/10.1057/palgrave.cpcs.8140166)
9. Cozens, P. M., Saville, G., & Hillier, D. (2005). Crime prevention through environmental design (CPTED): a review and modern bibliography. *Journal of Property Management*, 23(5), 328-356. [10.1108/02637470510631483](https://doi.org/10.1108/02637470510631483)
10. Cozens, P., & Love, T. (2015). A Review and Current Status of Crime Prevention through Environmental Design (CPTED). *Journal of Journal of Planning Literature*, 30(4), 393-412. [10.1177/0885412215595440](https://doi.org/10.1177/0885412215595440)
11. Cozens, P., & Tarca, M. (2016). Exploring housing maintenance and vacancy in Western Australia. *Journal of Property Management*, 34(3), 199-220. [10.1108/PM-06-2015-0027](https://doi.org/10.1108/PM-06-2015-0027)
12. De Biasi, A. (2017). Transforming vacant lots: Investigating an alternative approach to reducing fear of crime. *Journal of Environmental Psychology*, 50(14), 125-137. [10.1016/j.jenvp.2017.02.007](https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.02.007)
13. Deryol, R., Wilcox, P., Logan, M., & Wooldredge, J. (2016). Crime Places in Context: An Illustration of the Multilevel Nature of Hot Spot Development. *Journal of Quantitative Criminology*, 32(2), 305-325. [10.1007/s10940-015-9278-1](https://doi.org/10.1007/s10940-015-9278-1)
14. Ekblom, P. (2011). Deconstructing CPTED and Reconstructing It for Practice, Knowledge Management and Research. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 17(1), 7-28. [10.1007/s10610-010-9132-9](https://doi.org/10.1007/s10610-010-9132-9)
15. Fayaz, E., Naderi, A., & Gharbi, M. (2019). Identity Dynamics and Identity construction Consumption, a study in Golestan quarter of Sabzevar. *Journal of Sociological Review*, 26(1), 221-247. [10.22059/jsr.2019.72859](https://doi.org/10.22059/jsr.2019.72859) [in Persian]
16. Haft Shahr Aria Consulting Engineers. (2012). *Plan for the improvement and renovation of the dilapidated Golestan Alley (Second Edition)*. Sabzevar Municipality, Urban Improvement and Renovation Organization. [in Persian]
17. Hedayati Marzbali, M., Abdullah, A., Razak, N. A., & Maghsoodi Tilaki, M. J. (2012). The influence of crime prevention through environmental design on victimization and fear of crime. *Journal of Environmental Psychology*, 32(2), 79-88. [10.1016/j.jenvp.2011.12.005](https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2011.12.005)
18. Hirschfield, A., Newton, A., & Rogerson, M. (2010). Linking Burglary and Target Hardening at the Property Level: New Insights into Victimization and Burglary Protection. *Journal of Criminal Justice Policy Review*, 21(3), 319-337. [10.1177/0887403409356965](https://doi.org/10.1177/0887403409356965)
19. Kytta, M., Kuoppa, J., Hirvonen, J., Ahmadi, E., & Tzoulas, T. (2013). Perceived safety of the retrofit neighborhood: A location-based approach. *Journal of Urban Design International*, 19(4), 311-328. [10.1057/udi.2013.31](https://doi.org/10.1057/udi.2013.31)
20. Li, J., Liu, Q., & Sang, Y. (2012). Several Issues about Urbanization and Urban Safety. *Journal of Procedia Engineering*, 43 (19), 615-621. [10.1016/j.proeng.2012.08.108](https://doi.org/10.1016/j.proeng.2012.08.108)
21. Millie, A., & Hough, M. (2004). *Assessing the impact of the Reducing Burglary Initiative in southern England and Wales*. Home Office, Retrieved 10 August 2024.
22. Omar, D., Ibrahim, F. I., & Nik Mohamad, N. H. (2017). Open Spaces and Human Interaction. *Asian Journal of Behavioural Studies*, 2(6), 47-62. [10.21834/ajbes.v2i6.36](https://doi.org/10.21834/ajbes.v2i6.36)
23. Outlaw, M., Ruback, B., & Britt, C. (2002). Repeat and multiple victimizations: the role of individual and contextual factors. *Journal of Violence Vict*, 17(2), 187-204. [10.1891/vivi.17.2.187.33648](https://doi.org/10.1891/vivi.17.2.187.33648)
24. Owusu, G., Wrigley-Asante, C., Oteng-Ababio, M., & Yaa Owusu, A. (2015). Crime prevention through environmental design (CPTED) and built-environmental manifestations in Accra and Kumasi, Ghana. *Journal of Crime Prevention and Community Safety*, 17(4), 249-269. [10.1057/cpcs.2015.8](https://doi.org/10.1057/cpcs.2015.8)
25. Park, H. (2010). Designing out Crime in South Korea: Qualitative Analysis of Contemporary CPTED-Related Issues. *Asia Pacific Journal of Police & Criminal Justice*, 8(2), 21-48.
26. Parnaby, P. (2007). Crime prevention through environmental design: financial hardship, the dynamics of power, and the prospects of governance. *Journal of Crime, Law and Social Change*, 48(3-5), 73-85. [10.1007/s10611-007-9077-1](https://doi.org/10.1007/s10611-007-9077-1)

27. Ratnayake, R. (2016). Fear of crime in urban settings: influence of environmental features, presence of people and social variables. *Journal of Bhumi, The Planning Research*, 3(2), 30-43. [10.4038/bhumi.v3i2.17](https://doi.org/10.4038/bhumi.v3i2.17)
28. Reynald, D. M., & Elffers, H. (2009). The Future of Newman's Defensible Space Theory. *European Journal of Criminology*, 6(1), 25-46. [10.1177/1477370808098103](https://doi.org/10.1177/1477370808098103)
29. Rountree, P.W., Land, K.C., & Miethe, T.D. (1994). Macro-micro integration in the study of victimization: a hierarchical logistic model analysis across Seattle neighborhoods. *Journal of Criminology*, 32(3), 387-414. [10.1111/j.1745-9125.1994.tb01159.x](https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1994.tb01159.x)
30. Sakip, S. R., Johari, N., & Salleh, M. N. (2012). The Relationship between Crime Prevention through Environmental Design and Fear of Crime. *Journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 68(20), 628-636. [10.1016/j.sbspro.2012.12.254](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.12.254)
31. Shukla, B. (2015). Validating the Theories of Urban Crime in the city of Raipur. *Journal of Engineering*, 5(8), 15-24.
32. Spelman, W. (1993). Abandoned buildings: Magnets for crime? *Journal of Criminal Justice*, 21(5), 481-495. [10.1016/0047-2352\(93\)90033-J](https://doi.org/10.1016/0047-2352(93)90033-J)
33. Taylor, R. B. (1988). *Human territorial functioning: An empirical, evolutionary perspective on individual and small group territorial cognitions, behaviors, and consequences*. Cambridge: Cambridge University Press.
34. Taylor, R. B., and Hale, M. (1986). Testing Alternative Models of Fear of Crime. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 77(1), 151-189. [10.2307/1143593](https://doi.org/10.2307/1143593)
35. Vivan, E., Yakubu, A., Danjuma, A., Kwesaba, A., & Ahmed, S. (2015). An Analysis of Inner-City Decay: A Study of Some Selected Slums in Jos Metropolis, Plateau State, Nigeria. *Journal of Scientific & Technology Research*, 4 (2), 174-179.
36. Wilcox, P., Madensen, T. D., & Tillyer, M. S. (2007). Guardianship in context: implications for burglary victimization risk and prevention. *Journal of Criminology*, 45(4), 771-803. [10.1111/j.1745-9125.2007.00094.x](https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2007.00094.x)